

Dlaczego czcili świętych?

1) Ewokacja. Na podstawie atrybutów (symboli) świętych można ocenić powód ich świętości. Co prawdopodobnie przytrafiło się Janowi Nepomucenowi?

2) Wyznacz na skali od 1 do 5 do jakiego stopnia:

myślisz, że historia Jana została oparta na prawdziwym wydarzeniu?	1 - 2 - 3 - 4 - 5
sądzisz, że sensacyjne wiadomości i nieprawdy mają wpływ na rozpowszechnianie się tej historii?	1 - 2 - 3 - 4 - 5

3) Na podstawie filmu wybierz prawdziwe twierdzenie:

W 1393 roku został zamordowany Johanek z Pomuku, czyli Jan Nepomucen.	TAK / NIE
Chodziło o zasłużoną karę, był to przestępca.	TAK / NIE
Jan Nepomucen był przed śmiercią torturowany.	TAK / NIE
Wiemy dokładnie, dlaczego Jan Nepomucen zginął śmiercią męczeńską z rąk króla Wacława IV.	TAK / NIE
Święty był tak popularny, że jego kult rozszerzył się w całej Europie, nawet w Ameryce i Azji.	TAK / NIE

4) *Informacje z miejsca zatrzymania numer 1*
(*ŹRÓDŁO 1., ŹRÓDŁO 2. oraz ŹRÓDŁO 3.*)

Dlaczego zmarł Jan Nepomucen?

Informacje według historyków	Informacje z komiksu

W tabelce ↑ :

- zaznacz informacje, które są dla obu opisów wspólne;
- podkreśl tę, która jest według Ciebie zmyślona, chociaż napisał ją kronikarz.

Wybierz, która z przyczyn (według Ciebie) mogła prowadzić do wprowadzenia Jana Nepomucena w poczet świętych (może ich być więcej):

- / A. Zmarł okrutną śmiercią męczeńską.
- / B. Był przedstawicielem kościoła.
- / C. Był zdolnym i pracowitym urzędnikiem.
- / D. Rzekomo nie ujawnił tajemnicy spowiedzi królowej.

Poprzednie przyczyny porównaj od tej najbardziej wciągającej do najmniej ciekawej z punktu widzenia słuchacza (wystarczy pisać wielkie litery oznaczające przyczynę):

- A. Ludzie znaleźli martwego księdza dopiero miesiąc po jego śmierci.
- B. Susza, która w roku śmierci Johanka nastąpiła, była spowodowana śmiercią niewinnego człowieka.
- C. W 1396 roku jego ciało zostało złożone do nowego grobu w katedrze św. Wita.
- D. Kiedy staniesz na nagrobku świętego, coś może się zdarzyć.

5) Informacja z miejsca zatrzymania numer 2 (ŹRÓDŁO 4., ŹRÓDŁO 5., ŹRÓDŁO 6.)

Cuda wokół Jana Nepomucena

Przeczytaj uważnie ŹRÓDŁO i zaznacz z następujących twierdzeń, które przesady zaczęły się o Johankowi szerzyć po jego śmierci.

- A. Ludzie znaleźli martwego księdza dopiero miesiąc po jego śmierci.
- B. Susza, która w roku śmierci Johanka nastąpiła, była spowodowana śmiercią niewinnego człowieka.
- C. W 1396 roku jego ciało zostało złożone do nowego grobu w katedrze św. Wita.
- D. Kiedy staniesz na nagrobku świętego, coś może się zdarzyć.

Uważnie przeanalizuj obrazek, który przedstawia cud:

- (1) Co leży na stole?
- (1) Do kogo należała czaszka z pięcioma gwiazdkami?
- (2) Spróbuj zgadnąć, co przedstawiciel kościoła ma na tacy?
- (2) Co według Ciebie znaczy blask wokół tego małego przedmiotu?

Który najważniejszy cud spowodował w końcu przyjęcie Jana Nepomucena w poczet świętych?

6) Informacja z miejsca zatrzymania numer 3 (ŹRÓDŁO 7, ŹRÓDŁO 8., ŹRÓDŁO 9.)

Badanie szczątków cielesnych i religijne postrzeganie świętych.

Przyjrzyj się dobrze ŹRÓDŁU 7 i zaznacz wyrazy, które według Ciebie przedmiot charakteryzują.

KOŚCIELNY – OZDOBIONY – POWSZECHNY – SKRZYNKA – ŚWIĘTY – PUSTY – KLEJNOT – KRZYŻ

Przeczytaj ŹRÓDŁO 8. i uzupełnij odpowiedzi do tabelki:

Co badali naukowcy w latach 1972 – 1973?	
Co myśleli przeciwnicy kościoła katolickiego i przeciwnicy świętych, to znaczy PROTESTANCI, o domniemanym języku?	
Czy znaleziona tkanka należała naprawdę do Johanka z Pomuku?	
Dlaczego lekarze w XVIII wieku myśleli, że chodzi o język?	

Dlaczego ludzie w XVII – XVIII wieku oddawali cześć świętym? Wypisz przynajmniej 3 powody:

7) Które przyczyny były ważniejsze, a które mniej? Im ważniejsze, tym więcej gwiazdek.

Jan Nepomucen naprawdę żył i umarł śmiercią męczeńską.	*****
Jan Nepomucen był przedstawicielem kościoła katolickiego, który w tych czasach był w sporze z królem.	*****
Kronikarz austriacki wymyślił sobie wciągającą historię o tajemnicy spowiedzi.	*****
Według ówczesnego rozumienia, cuda działały się wokół osoby Jana Nepomucena już po jego śmierci.	*****
W XVIII wieku w czaszce Johanka znaleziono kawałek tkanki, wówczas uważany za język.	*****
Fikcyjna informacja o spowiedzi z 1450 roku nieoczekiwanie powiązana została ze znalezieniem „języka”.	*****
W czasach kanonizacji (XVIII w.) ludzie byli mocno religijni i często prosili świętych o wstawiennictwo.	*****

8) Teraz odpowiedz na pytanie badawcze. Wybierz 2 przyczyny ↑ z największą liczbą gwiazdek i uzasadnij, dlaczego im je przyznałeś. Dlaczego zatem czcili świętych?

Najważniejsza przyczyna:

DLATEGO, ŻE...

Druga najważniejsza przyczyna:

DLATEGO, ŻE...

1. MIEJSCE ZATRZYMANIA

ŹRÓDŁO 1.

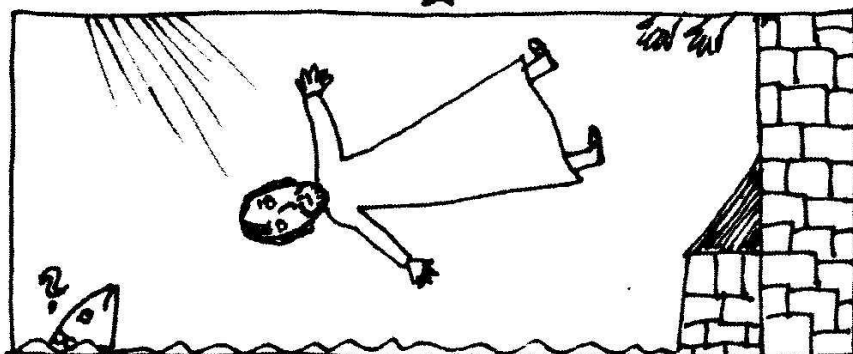
W jaki sposób tę historię opowiada się dzieciom (na podstawie opisu Wacława Hájka z Libočan z połowy XVI wieku?)

JAN URODZIŁ SIĘ W 1350 ROKU. STUDIOWAŁ PRAWO, ZOSTAŁ KSIĘDZEM I WSPÓŁPRACOWNIKIEM ARCYBISKUPA. BYŁ TAKŻE LUBIANYM I WYSZUKIWANYM SPOWIEDNIKIEM.

SPOWIADAŁ NAWET KRÓLOWĄ ZOFIĘ, MAŁŻONKĘ KRÓLA WACŁAWA IV. KRÓL CHCIAŁ DOWIEDZIEĆ SIĘ OD JANA, Z CZYM SIĘ MU KRÓLOWA PODCZAS SPOWIEDZI ZWIERZYŁA. KIEDY JAN ODMÓWIŁ, WŚCIEKŁY KRÓL KAZAŁ JANA TORTUROWAĆ.

PÓŁ MARTWE CIAŁO JANA ZOSTAŁO RZUCONE DO WELTAWY Z MOSTU KAROLA. STAŁO SIĘ TO W 1393 ROKU. W MIEJSCU, GDZIE CIAŁO WYPŁYNĘŁO NA POWIERZCHNIĘ, POJAWIŁ SIĘ BLASK I 5 ŻŁOTYCH GWIAZD. JAN OSTATECZNIE ZOSTAŁ POCHOWANY W KATEDRZE ŚW. WITA, ZAŚ LUDZIE ZACZĘLI GO CZCIEĆ JAKO ŚWIĘTEGO.

CZY WIESZ, CO TO JEST TAJEMNICA? JEST TO COŚ, CO POWINNO POZOSTAĆ UKRYTE I SEKRETNE. PODCZAS SPOWIEDZI KAPŁAN MA OBOWIĄZEK ZACHOWAĆ POWIERZONE MU SPRAWY I NIE UJAWNIAĆ ICH NIKOMU! ŚW. JAN NEPOMUCEN ODMÓWIŁ UJAWNIEŃ TAJEMNICY SPOWIEDZI I PRZYPLĄCIŁ TO ŻYCIEM.

ZAŁĄCZNIKI DO POSZCZEGÓLNYCH MIEJSC ZATRZYMANIA

1. MIEJSCE ZATRZYMANIA

ŹRÓDŁO 2.

Co naprawdę się wydarzyło?

Osobistą tragedią Johanka był fakt, że znalazł się w niewłaściwym miejscu i niewłaściwym czasie. Johanek z Pomuku był księdzem i podwładnym arcybiskupa praskiego (= wysoki przedstawiciel kościoła). Jako posłuszny urzędnik wykonywał polecenia swego przełożonego. To, co robił arcybiskup, nie zawsze jednak podobało się władcy. Jan na rozkaz arcybiskupa potwierdził ważność dokumentu, co nie spodobało się królowi, więc ten kazał go pojmać i przesłuchiwać. Kat związał mu ręce za plecami i wciągał w górę po drabinie. Jednocześnie przypalano mu płonącymi pochodniami boki i pachwiny. Król chciał dowiedzieć się więcej o tajnych planach arcybiskupa, lecz Johanek prawdopodobnie nie był na tyle blisko arcybiskupa, aby mógł cokolwiek wyjawiać. Jan z Pomuku nie przeżył tortur z powodu ciężkiej rany głowy. Jego zwłoki, związane do kołyski, zostały przez pomocników kata około dziewiętej wieczorem zrzucone z Mostu Karola do fal Wełtawy.

Na podstawie: Vinas, Vít: Ostatky Jana Nepomuckého, In: Záhady českých dějin, Praha 2005, s. 228-229.

ŹRÓDŁO 3.

Skąd wzięła się historia o spowiedzi?

Pamięć o Johankowi z Pomuku, zamęczonym w 1393 roku z rozkazu króla Wacława IV, przez dziesięciolecia po jego śmierci rozprzestrzeniała się i rosła. Około 1450 roku austriacki kronikarz Tomáš Ebendorfer po raz pierwszy jako przyczynę śmierci męczennika podał fakt, że Jan z Pomuku rzekomo odmówił zazdrosnemu Wacławowi IV. ujawnić tajemnicę spowiedzi królowej. Historycy do dziś nie mają pojęcia, skąd Ebendorfer doszedł do takiej przesłanki, jednak jego wersja stoi u progu szanowanej tradycyjnej opowieści, która kulminuje w XVIII wieku wraz z uroczystym przyjęciem Jana Pomucena (lub Nepomucena) w poczet świętych kościoła katolickiego.

Na podstawie: Vinas, Vít: Ostatky Jana Nepomuckého, In: Záhady českých dějin, Praha 2005, s. 230.

2. MIEJSCE ZATRZYMANIA

ŹRÓDŁO 4.

Co się działo po śmierci Johanka z Pomuku?

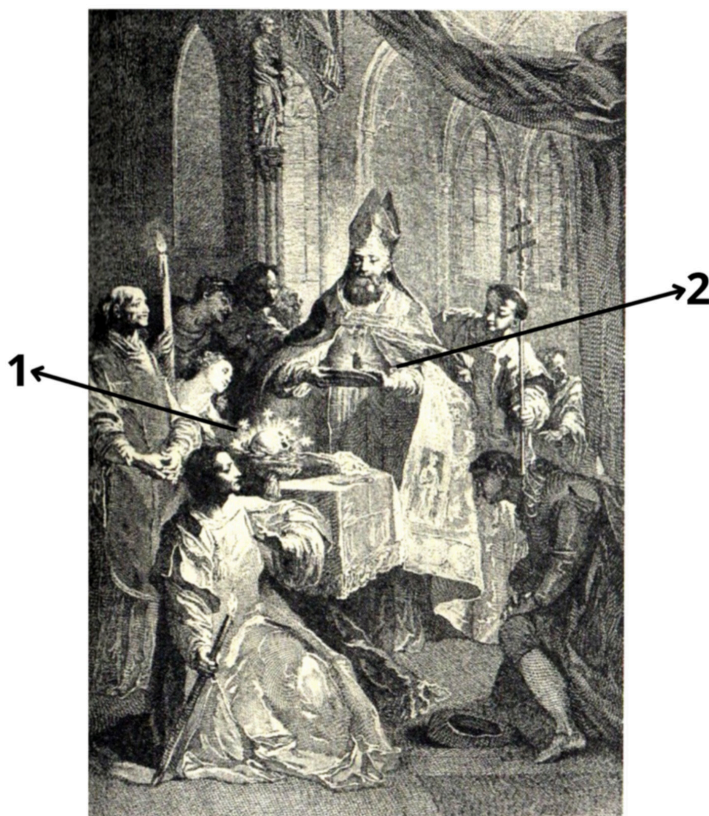
Ciało męczennika księdza Johanka z Pomuku ludzie znaleźli na Starej Rychcie dopiero miesiąc po tragicznych wydarzeniach. Zwłoki pochowano w grobie, którego miejsca dziś nie znamy. Do pośmiertnej sławy Johanka przyczynił się fakt, że lato 1393 roku było wyjątkowo suche, a poziom wody w Wełtawie znacznie się obniżył. Wielu postrzegało suszę jako karę za śmierć niewinnej osoby, a wysocy urzędnicy kościoła niewątpliwie popierali te pogłoski.

Do rozwoju kultu przyszłego świętego okresu baroku najwięcej przyczynił się nowy grób męczennika w katedrze św. Wita, dokąd przeniesiono jego ciało w okresie między latami 1396-1416. Wkrótce w kręgu kapituły św. Wita zaczęły szerzyć się przesądne opowieści o losach tych, którzy np. w roztargnieniu nadepnęli na nagrobek Jana. W Kronice Zlatokorunskiej, napisanej po wojnach husyckich, czytamy o doktorze Johanku: „...słynął z cudów, dlatego wokół grobu zrobiono kratę”. Prosty kamień oznaczony wrytym krzyżem i łacińskim napisem cieszył się uwagą pobożnych pielgrzymów aż do XVIII wieku.

Na podstawie: Vinas, Vít: Ostatky Jana Nepomuckého, In: Záhady českých dějin, Praha 2005, s. 230.

ŹRÓDŁO 5.

Cud

Jakob Mathias Schmutzer: Die Auffindung der unversehrten Zunge des hl. Johan von Nepomuk in Prague Vetsdom in Vinas, Vít: Ostatky Jana Nepomuckého, In: Záhady českých dějin, Praha 2005, s. 231.

ZAŁĄCZNIKI DO POSZCZEGÓLNYCH MIEJSC ZATRZYMANIA

2. MIEJSCE ZATRZYMANIA

ŹRÓDŁO 6.

Wiosną 1715 roku rozpoczął się w Pradze proces kanonizacji Johanka. Prace komisji kościelnej trwały pięć lat. W tym czasie renomowani eksperci zbadali najróżniejsze zapisy i z zaskakującym skutkiem zbadali także grób męczennika w katedrze św. Wita. Kiedy 15 kwietnia 1719 roku dokładnie zbadali szczątki Johanka, z czaszki zmarłego wypadł kawałek miękkiej czerwonej tkanki. Obecni specjaliści zidentyfikowali przedmiot jako język. Nie potrafili w naturalny sposób wytłumaczyć jego dochowania przez ponad trzy stulecia. Nasuwało się wyjaśnienie, że Bóg w formie cudu potwierdził bohaterskie milczenie spowiednika królowej. Cud ten znacząco przyczynił się do kanonizacji Jana Nepomucena w 1729 roku w Rzymie.

Na podstawie: Vinas, Vít: Ostatky Jana Nepomuckého, In: Záhady českých dějin, Praha 2005, s. 231.

3. MIEJSCE ZATRZYMANIA

ŹRÓDŁO 7.

3. MIEJSCE ZATRZYMANIA

ŹRÓDŁO 8.

W latach 1972 i 1973 współcześni naukowcy zbadali słynną część ciała św. Jana Nepomucena, tradycyjnie uważaną za cudownie dochowany język świętego. **Od swego odkrycia w 1719 roku ten kawałek tkanki był owiany licznymi legendami.** Protestanci złośliwie twierdzili, że to mistyfikacja i że w rzeczywistości w relikwiarzu w skarbcu katedralnym przechowywano psi język. **Ekspertyza wywołała jednak małą sensację, jednoznacznie wykazując, że czczona relikwia św. Jana w ogóle nie jest językiem!** Czerwono-brązowa substancja rzeczywiście pochodzi z czaszki doktora Johanka, ale chodzi o resztki jego mózgu. Dochowanie tkanki mózgowej we względnie nienaruszonym stanie przez kilka stuleci nie jest zjawiskiem odosobnionym, a tym bardziej nadprzyrodzonym. Współczesne badania podtrzymały zatem opinię renomowanych ekspertów z 1719 r., którzy odnaleźli tkankę i byli podejrzewani o oszustwo. **Biorąc pod uwagę poziom ówczesnej wiedzy, lekarze epoki baroku słusznie uważali znaleziony szczątek za język.**

Na podstawie: Vinas, Vít: Ostatky Jana Nepomuckého, In: Záhady českých dějin, Praha 2005, s. 232.

RELIKWIARZ = Relikwiarz to skrzynka na relikwie, które są w niej przechowywane, a często też wystawiane. Relikwiarze są obiektem kultu i dlatego bywają umieszczane w świątyniach chrześcijańskich na ołtarzach lub w skarbcach. Za najcenniejsze relikwie uważane są ciała proroków i świętych.

ŹRÓDŁO 9.

Pobożność okresu baroku (XVII–XVIII wiek)

„Śmierć jest pewna, jej godzina niepewna”.

Dawniej śmierć towarzyszyła życiu człowieka na każdym kroku. Ludzie przeważnie umierali w domu, w swoich łóżkach, dzieci często nie dożywały dorosłości. **Chrześcijanie rozumieli śmierć jako moment, w którym ich śmiertelne ciało wraca do ziemi, a ich nieśmiertelna dusza oczekuje na podróż do innego świata.**

Po śmierci dusze świętych mogły wstąpić wprost do nieba, a dusze poważnych grzeszników musiały udać się do piekła. **Kult świętych był ważną częścią życia religijnego katolików. Do nich zwracali się wierzący ze swoimi prośbami, troskami i pragnieniami.** Uważali świętych za swoich opiekunów, którzy orędują za nich u Boga. **Ludzie modlili się do świętych z codziennymi troskami, w trudnych sytuacjach, a także w związku z życiem pozagrobowym.** Wyobrażali sobie, że niebo jest pełne świętych, którzy skupiają się na różnych dziedzinach życia codziennego. I tak uważali, że np. św. Florian chroni przed ogniem, św. Apollonia pomaga na bóle zębów, a św. Jan Nepomucen jest opiekunem mostów i rzemioł związanych z wodą, takich jak rybacy, młynarze i żeglarze.

Na podstawie: Miloš Sládek: Vít je život člověka aneb Život a smrt v české barokní próze, Praha 2000, s. 14-22, oraz na podstawie: Jiří Mikulec: Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích, Praha 2013, s. 69-75.

